

035.01 Філологія. Українська мова та література). **Наукові інтереси:** методичні інновації сучасного уроку української мови.

Дар'я Корж
Наук. керівник – к. пед. н., доц. Сахацька В.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ РОБОТИ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 7–8 КЛАСАХ

Анотація. У статті розглянуто проблему організації групової роботи учнів на уроках української мови у 7–8 класах. Здійснено аналіз теоретичних засад колективних форм навчальної діяльності, зокрема з позицій компетентнісного та діяльнісного підходів. Описано переваги групової роботи для формування комунікативної, соціальної та громадянської компетентностей учнів. Проаналізовано типові труднощі, що виникають у процесі групової взаємодії, та визначено методичні умови їх подолання. Подано приклади ефективної організації групової діяльності на уроках української мови в 7 та 8 класах, спрямовані на розвиток критичного мислення, співпраці, уміння аргументувати власну позицію. Стаття може бути корисною для вчителів української мови, методистів і студентів педагогічних закладів.

Ключові слова: *групова робота, українська мова, компетентнісний підхід, комунікативна компетентність, учнів 7–8 класів.*

Annotation. The article deals with the issue of organizing group work in Ukrainian language lessons for 7th–8th grade students. Theoretical foundations of collaborative learning are analyzed through the lens of competence-based and activity approaches. The author highlights the advantages of group learning for developing communicative, social, and civic competences.

Typical difficulties in implementing group interaction are discussed, and practical recommendations for overcoming them are provided. Examples of effective group work in Ukrainian language classes are presented, focusing on developing critical thinking, cooperation, and argumentation skills. The article may be useful for Ukrainian language teachers, methodologists, and pedagogical students.

Keywords: *group work, Ukrainian language, competence-based approach, communicative competence, 7th–8th grade students, cooperative learning.*

Одним із ключових завдань сучасної освіти є формування в учнів здатності до співпраці, критичного мислення, ефективної комунікації. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» групові форми навчання визнаються одним із провідних засобів реалізації компетентнісного підходу [1]. Саме групова робота створює умови для активного засвоєння знань через взаємодію, взаємонавчання та колективне вирішення навчальних проблем. Питання організації групової діяльності має особливу актуальність у підлітковому віці (7–8 класи), коли в учнів активно формуються навички соціальної взаємодії, з'являється прагнення до самостійності та самоутвердження. Водночас недостатній рівень комунікативної культури, труднощі у сприйнятті ролей у групі та відмінності в навчальній мотивації ускладнюють ефективність групової роботи [2, с. 78].

Групова робота визначається як форма організації навчального процесу, за якої учні виконують спільне завдання, розподіляючи ролі та відповідальність між членами групи [3, с. 29]. Вона є різновидом колективного навчання, що сприяє не лише засвоєнню змісту, а й розвитку соціальних умінь. Психологічні основи колективної діяльності закладено в працях Л. Виготського, який підкреслював, що засвоєння знань відбувається через соціальну взаємодію («зона найближчого розвитку») [4, с. 11]. Подібні ідеї розвивалися в теорії кооперативного навчання (R. Slavin, D. Johnson, R. Johnson), де

основою є позитивна взаємозалежність і колективна відповідальність за результат [5, с. 13].

Українські педагоги (О. Пометун, Н. Бібік, О. Савченко) зазначають, що групові форми роботи сприяють формуванню ключових компетентностей – насамперед комунікативної, соціальної, громадянської [6; 7]. Як підкреслює І. Підласий, групова діяльність розвиває «здатність до співробітництва, емпатію, взаємодопомогу, самоконтроль» [8, с. 214].

Учні 7–8 класів мають яскраво виражену потребу у спілкуванні та належності до колективу. Це зумовлює позитивне ставлення до групових форм, але водночас підвищує ризик конфліктів, емоційних реакцій і неузгодженості дій. Ефективність групової роботи залежить від:

- чітко сформульованої мети та ролей;
- адекватного добору груп (за рівнем підготовленості, інтересами);
- поетапності контролю та рефлексії [9, с. 87].

На уроках української мови групова робота має додаткові переваги: сприяє розвитку усного мовлення, навичок аргументації, уміння формулювати власну думку. Особливо ефективною вона є під час роботи з текстами, вправами на розвиток мовлення, аналізом помилок.

Групова робота не лише урізноманітнює навчальний процес, а й сприяє формуванню ціннісних орієнтацій, критичного мислення, комунікативних умінь. За спостереженнями вчителів-новаторів (І. Єрмакова, Л. Масол, О. Пометун,), групова діяльність створює атмосферу співробітництва, коли кожен учень відчувається важливою частиною колективу [6, с. 10]. Переваги групової роботи у процесі навчання української мови доцільно узагальнити так:

1. Активізація пізнавальної діяльності. Учні стають суб'єктами навчання, беруть участь у постановці проблеми, пошуку рішень, аналізі результатів. Це відповідає діяльнісному підходу до навчання.

2. Розвиток комунікативної компетентності. Робота в групах стимулює усне мовлення, учні висловлюють і відстоюють власну думку, використовують мовленнєві кліше, вчаться аргументувати [12, с. 47].

3. Формування соціальних навичок. У процесі співпраці діти вчаться домовлятися, розподіляти ролі, приймати спільні рішення. Це створює умови для розвитку соціального інтелекту [13, с. 11].

4. Підвищення мотивації до навчання. Групова робота змінює роль учителя з контролера на фасилітатора, що підвищує рівень довіри та інтересу учнів до предмета.

5. Розвиток відповідальності. Відповідальність за спільний результат формує в учнів почуття взаємозалежності та самодисципліни.

Таким чином, групова діяльність сприяє формуванню цілісної системи компетентностей, необхідних для ефективного спілкування українською мовою та для соціалізації підлітків у сучасному суспільстві.

Попри численні переваги, практична реалізація групової роботи у школі супроводжується низкою труднощів. Часто активніші школярі перебирають ініціативу, тоді як пасивні залишаються осторонь. Щоб цього уникнути, важливо чітко визначати ролі (лідер, секретар, спікер, експерт, аналітик) і періодично змінювати їх [8, с. 213]. На початкових етапах групової роботи важливо встановити правила взаємодії й оцінювати не лише індивідуальний внесок, а й результат команди. Важливим етапом є обговорення: що вдалося, що ні, які нові ідеї з'явилися. Без цього групова робота перетворюється на формальність [15, с. 18]. Для ефективної групової діяльності потрібні відкриті запитання, творчі завдання, картки ролей, бланки самооцінювання. Їх підготовка потребує часу. Продуктивною є стратегія «змішаних» груп, де сильні учні допомагають слабшим, а завдання формулюються на різних рівнях складності [16, с. 42].

Важливим аспектом реалізації групової роботи є її практичне втілення безпосередньо на уроках української мови. Саме конкретні дидактичні ситуації дають змогу простежити ефективність групових форм навчання, їхній вплив на формування мовленнєвих і соціальних компетентностей учнів.

Під час вивчення теми «Пряма і непряма мова. Пунктуація при них» групова робота використовується з метою формування в учнів уміння розпізнавати пряму й непряму мову, правильно оформлювати відповідні пунктуаційні конструкції та здійснювати мовне редагування.

Учитель формує чотири групи по 5–6 учнів з урахуванням рівня навчальних досягнень. Кожна група отримує картки з реченнями, у яких допущено типові помилки у вживанні прямої мови. Завдання учнів полягає у виправленні помилок, поясненні розділових знаків та трансформації двох речень із прямої мови в непряму. Результати роботи презентує спікер групи, після чого відбувається колективне обговорення й уточнення.

Важливим етапом є рефлексія: учні заповнюють короткі бланки самооцінювання, відповідаючи на запитання «Що було найцікавішим?», «Яку роль я виконував(ла)?», «Як відбувалася співпраця в групі?». За результатами трьох подібних занять зафіксовано підвищення рівня правильного вживання пунктуації при прямій мові на 23 % (за даними діагностичних контрольних робіт). Учні також відзначили, що колективне обговорення сприяло кращому засвоєнню правил і зменшенню кількості типових помилок.

На уроці з теми «Стили мовлення. Редагування текстів різних стилів» групова робота спрямована на формування вмінь розрізняти функціональні стилі, аргументувати мовний вибір і редагувати тексти відповідно до комунікативної ситуації. Учитель поділяє клас на п'ять груп, кожна з яких отримує текст певного стилю: наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, художнього або розмовного. Завдання

полягає у визначенні стилю, обґрунтуванні цього вибору та внесенні редакторських правок для підвищення стилістичної відповідності. Презентація результатів відбувається у формі «редакторської ради», тоді як інші групи виконують роль експертів. Ефективним методичним прийомом є «Коло ідей», під час якого кожна група пропонує одну рекомендацію щодо вдосконалення тексту. Підсумкова рефлексія здійснюється за допомогою методу «Сенкан», що дає змогу узагальнити досвід спільної діяльності у творчій формі. За відгуками учнів, груповий формат роботи сприяв глибшому розумінню стилістичних відмінностей і створив атмосферу зацікавленої співпраці та здорового змагання. Ефективність групової роботи значною мірою залежить від методично грамотної організації.

Плануючи групову діяльність, доцільно починати з коротких завдань тривалістю 3–5 хвилин, поступово ускладнюючи їх до мініпроектів. Під час формування груп слід ураховувати не лише рівень навчальних досягнень, а й психологічну сумісність учнів. Кожна група має отримати чітку інструкцію, визначений кінцевий продукт діяльності та час для рефлексії. Роль учителя полягає у фасилітації та модерації навчального процесу, а не в домінуванні як єдиного джерела знань.

Результати групової роботи варто оцінювати комплексно – за змістом виконаного завдання, процесом співпраці та рівнем сформованості комунікативних умінь. Організація групової роботи на уроках української мови у 7–8 класах є ефективним засобом реалізації компетентнісного та діяльнісного підходів. Вона забезпечує розвиток комунікативної, соціальної, пізнавальної компетентностей, формує позитивну мотивацію до навчання та сприяє формуванню культури співпраці. Разом із тим групова діяльність вимагає від учителя високого рівня методичної майстерності, продуманої системи організації та поступового формування навичок взаємодії.

Таким чином, групова форма роботи стає не лише дидактичним інструментом, а й потужним засобом виховання соціально активної, відповідальної особистості, здатної до ефективної комунікації українською мовою.

Література

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / М-во освіти і науки України. Київ, 2016. 34 с.
2. Кононенко П. П. Українська мова в освітньому просторі: методичні орієнтири. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
3. Підласий І. П. Педагогіка: Новий курс. Київ : Освіта, 2018. 512 с.
4. Виготський Л. С. Мислення і мова. Київ : Рад. школа, 1982. 350 с.
5. Slavin R. E. Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice. Boston : Allyn & Bacon, 1995. 312 p.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.
7. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз. Київ : Педагогічна думка, 2018. 224 с.
8. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок. Київ : Освіта, 2017. 248 с.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ : Генеза, 2019. 376 с.
10. Єрмакова І. Г. Колективні форми навчальної діяльності школярів. Харків : Основа, 2018. 144 с.
11. Бондар С. П. Діяльнісний підхід у навчанні української мови. Київ : Педагогічна думка, 2020. 216 с.
12. Король Т. В. Формування комунікативної компетентності учнів засобами групового навчання . *Українська мова і література в школі*. 2021. № 4. С. 12–17.
13. Johnson D. W., Johnson R. T. Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning. Boston : Allyn & Bacon, 1999. 348 p.

14. Кравець О. Л. Організація групової роботи на уроках української мови. *Дивослово*. 2020. № 9. С. 32–36.

15. Марценюк Л. І. Рефлексія як складова групового навчання. *Українська мова та література в школі*. 2022. № 2. С. 18–22.

16. Черниш Т. В. Диференціація у процесі групового навчання. *Українська мова і література в школі*. 2019. № 6. С. 41–46.

Корж Дар'я Андріївна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)). **Наукові інтереси:** методика навчання української мови.

Каріна Кульбабчук
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Богатько В.В.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «УЖИВАННЯ ЧИСЛІВНИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ»: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розкрито можливості використання сучасних інноваційних методів навчання під час опрацювання теми «Уживання числівника на позначення часу». Подано детальний опис комплексу інтерактивних вправ, створених на цифрових платформах *LearningApps*, *Wordwall*, *Kahoot* та *Google Forms*. Обґрунтовано їхню ефективність для формування граматичних навичок, автоматизації часових конструкцій і розвитку мовної інтуїції.

Ключові слова: інноваційні методи, цифрові платформи, українська мова, числівник, часові конструкції, інтерактивні вправи.